

Yttrande avseende påverkan på fladdermöss och fåglar vid detaljplaneläggning vid södra Varamon, Motala kommun

Beskrivning av ärendet

I Motala kommun pågår ett omfattande arbete med detaljplaner i södra Varamon, Motala. Sex detaljplaner har upprättats för att möjliggöra bland annat badanläggning, simhall, hotell och olika former av semesterboenden – Folkets park 1, Folkets park 3 (ändring av detaljplan), Tvättsvampen, Fjällskivlingen (ändring av detaljplan), Badgästen och Toppmurklan. Alla detaljplaner har varit ute på granskning men endast Toppmurklan är antagen och har vunnit laga kraft. I närheten av dessa har även två ytterligare detaljplaner antagits och vunnit laga kraft sedan artskyddssamrådet inleddes – Varamon 1:68 och del av Varamon 1:13 (Idrottscenter) samt Kantarellen. Planernas lägen och omfattning framgår av figur 1.

Figur 1. Karta (figur 1) från Artskyddsutredning för fladdermöss – inför utveckling av södra Varamon-området, Motala kommun. Calluna AB 2024-01-12. Geografisk avgränsning av området (blått) samt avgränsning av respektive detaljplaner (gult). Kantarellen och Idrottscenter är sedan tidigare antagna detaljplaner. Figuren visar även belysningsinfrastruktur (rött) samt hålträd (gröna punkter). Förekomst av belysningsinfrastruktur och hålträd redovisas i större detalj i senare delar av denna rapport. Källa: Motala kommun.

Inom södra Varamon finns fladdermöss och fåglar som omfattas av fridlysningsbestämmelserna i 4 a § respektive 4 § artskyddsförordningen (2007:845). Därav behöver ni påvisa att dessa arter inte störs eller dödas när detaljplanernas genomförs. För fladdermöss gäller även att deras fortplantningsområden eller viloplatsen inte får skadas eller förstöras.

Ni har därför den 15 juni 2022 inlett ett fördjupat samråd med Länsstyrelsen avseende områdets betydelse för fladdermöss och fåglar. Syftet med det fördjupade samrådet har varit att avgränsa behoven av utredningar, att tolka och värdera slutsatserna från utredningarna, att genomföra anpassningar av detaljplanerna med hänsyn till förekomster av fladdermöss och fåglar samt att avgöra hur livsmiljöerna ska hanteras för att vara av samma kvantitet och kvalitet (eller bättre) efter genomförandet av de nya detaljplanerna.

I samrådet har ni sammanställt de inventeringar och utredningar som gjorts för fladdermöss och fåglar i området samt analyserat resultaten av dessa. Vidare har ni redogjort för vad ni åtar er i samband med utformningen och genomförandet av detaljplanerna samt vad ni kräver av exploitören. Er avsikt är att påvisa att tillräcklig hänsyn har tagits till de skyddade arterna och att åtgärder genomförs för att säkerställa de skyddade arternas fortlevnad i området.

Den sista kompletteringen i ärendet inkom den 7 februari 2024 och ni önskar nu att Länsstyrelsen yttrar sig i frågan om utredningarna, anpassningarna och skyddsåtgärderna är tillräckliga eller om det föreligger några hinder mot att genomföra detaljplanerna utifrån förekomsten av fladdermöss och fåglar.

Era anpassningar och skyddsåtgärder

I samband med detaljplanernas genomförande åtar ni er att utföra åtgärder på kommunal mark. Ni åtar er att ta fram en belysningsplan för södra Varamon som ett samlat dokument för vägledning kring hur belysningen ska utformas och anpassas med hänsyn till fladdermöss.

Ni åtar er också att bibehålla den vegetation som redan finns eller komplettera befintlig vegetation för att säkerställa mörka stråk. Åtagandet bygger på de inventeringar, bedömningar och utredningar som genomförts avseende fladdermöss och fåglar.

Genomförandet av åtgärderna avses påbörjas först efter att de sex huvudsakliga detaljplanerna som tagits fram för att möjliggöra en

större besöksanläggning med kompletterande markanvändning i Varamon vinner laga kraft. Genomförandetiden för utbyte av belysning kommer sannolikt att variera för olika områden. Vid omfattande utbyten är utgångspunkten att belysningen byts ut när den befintliga belysningen är uttjänt.

Detaljerna framgår av dokumentet med era åtaganden "Åtgärder för att säkerställa artskyddet i södra Varamon" daterat den 30 januari 2024 som ingår i samrådshandlingarna.

Här nedan redogörs för övriga specifika anpassningar och skyddsåtgärder för respektive berörd detaljplan:

Badgästen

Planbestämmelser införs om att vissa utpekade träd samt tallar med stamdiameter större än 25 centimeter samt ekar med stamdiameter större än 40 centimeter (stamdiameter mätt 130 centimeter från marken) endast får fällas om de är sjuka eller utgör en säkerhetsrisk. En planbestämmelse om att träd endast får fällas vintertid införs för att motverka störning, skada eller dödande av individer av fladdermöss eller fåglar. En bestämmelse om att marklov krävs för trädfällning syftar till att säkerställa detta. Vidare införs en bestämmelse om att bygglov krävs för ljusanordningar utomhus, detta för att ni genom bygglovsprövning ska kunna tillse att sådan belysning inte påverkar fladdermöss negativt. En stor del av planområdets västra del omfattas av punktprickad mark (cirka 35–55 meter) och är därmed inte möjlig att exploatera, vilket lämnar ytterligare utrymme för vegetation och en mörk buffertzona. Markanvisnings- och genomförandeavtal reglerar att och i vilken utsträckning fastighetsägaren ska sätta upp fågelholkar.

Toppmurklan

En planbestämmelse om att mark är avsedd för träd som inte får fällas införs med syfte att skydda områdets hålträd mot fällning. Marklov krävs även för trädfällning. Marklovplikten omfattar tallar med diameter större än 25 cm samt ekar med diameter större än 40 cm, mätt 130 cm från marken. Ändrad lovplikt gäller för att fälla träd inom planområdet, detta för att undvika ett oreglerat fällande av områdets träd. Markanvisnings- och genomförandeavtal kommer att reglera att fastighetsägaren endast kan fälla träd i planområdet under vintern samt att söka bygglov för ljusanordningar som sätts upp utomhus.

Fjällskivlingen (ändring av detaljplan)

En planbestämmelse införs om att träd endast får fällas om det är sjukt eller utgör en säkerhetsrisk. Den omfattar områdets hålträd som skulle kunna utgöra boplatser för fladdermöss och fåglar. En planbestämmelse om att träd endast får fällas vintertid införs för att motverka störning, skada eller dödande av individer av fladdermöss eller fåglar. En bestämmelse om att marklov krävs för trädfällning syftar till att säkerställa detta. Vidare införs en bestämmelse om att bygglov krävs för ljusanordningar utomhus, detta för att ni genom bygglovsprövning ska kunna tillse att sådan belysning inte påverkar fladdermöss negativt. Utöver detta innehåller detaljplanen en bestämmelse om att värdefull vegetation skall bevaras samt att marklov krävs för fällning av tallar med diameter större än 25 cm samt ekar med diameter större än 40 cm. Detta syftar till att bevara träd i den storlek och ålder som med större sannolikhet kan bilda håligheter. Markanvisnings- och genomförandeavtal reglerar att och i vilken utsträckning fastighetsägaren ska sätta upp fågelholkar.

Folkets park 1

Planbestämmelser har införts för att säkerställa skyddet för fladdermöss och fåglar. Det område som får bestämmelser natur säkerställer exempelvis bevarandet av 20–25 hålträd. En planbestämmelse om att träd endast får fällas vintertid införs för att motverka störning, skada eller dödande av individer av fladdermöss eller fåglar. En bestämmelse om att marklov krävs för trädfällning syftar till att säkerställa detta. Vidare införs en bestämmelse om att bygglov krävs för ljusanordningar utomhus, detta för att ni genom bygglovsprövning ska kunna tillse att sådan belysning inte påverkar fladdermöss negativt. Mot Mariebergsängen säkerställer ni bevarandet av en mörk korridor genom att behålla växtlighet på mark som inte får bebyggas (punktprickad mark). Markanvisnings- och genomförandeavtal kommer att reglera att fastighetsägaren ska bevara kantzonerna som ligger inom planområdet samt förstärka kantzonen i den västra delen mot Mariebergsängen, på kommunens mark. Avtalet innehåller även detaljer om hur belysningen ska anpassas samt att och i vilken utsträckning fastighetsägaren ska sätta upp fågelholkar.

Folkets park 3 (ändring av detaljplan)

Planbestämmelser har införts för att säkerställa skyddet för fladdermöss och fåglar. Ett område mot Vättern får bestämmelsen natur som säkerställer bevarandet av strandskog med två hålträd. En

planbestämmelse om att träd endast får fällas vintertid införs för att motverka störning, skada eller dödande av individer av fladdermöss eller fåglar. En bestämmelse om att marklov krävs för trädfällning syftar till att säkerställa detta. Vidare införs en bestämmelse om att bygglov krävs för ljusanordningar utomhus, detta för att ni genom bygglovsprövning ska kunna tillse att sådan belysning inte påverkar fladdermöss negativt. Mot Mariebergsängen och naturområdet vid stranden säkerställer ni bevarandet av mörka korridorer genom att behålla växtlighet på mark som inte får bebyggas (punktprickad mark).

Kantarellen

Planbestämmelser har införts för tallar med stamdiameter större än 25 cm och ekar med stamdiameter större än 40 cm, mätt 130 cm upp på stammen. Inom egenskapsområdet får träd endast fällas om det är sjukt eller utgör en säkerhetsrisk. Bestämmelsen omfattar flera ekar och tallar i fastighetens ytterkanter samt ett hålträd. Samtliga områden där detta gäller omfattas också av punktprickad mark där byggnader inte får uppföras. Marklov krävs för fällning av dessa träd.

Idrottscenter

Detaljplanen omfattar inga bestämmelser gällande träd eller belysning.

Tvättsvampen

Planbestämmelser har införts för att säkerställa skyddet för fladdermöss och fåglar. Det område som får bestämmelsen natur är ett sammanhängande område från öster till söder och sydväst. I öster omfattar naturmarken en frisk blandlövsskog som utpekats med högst naturvärden i området och som innehåller sexton av områdets hålträd. En planbestämmelse om att träd endast får fällas vintertid införs för att motverka störning, skada eller dödande av individer av fladdermöss eller fåglar. En bestämmelse om att marklov krävs för trädfällning syftar till att säkerställa detta. Skyddsbestämmelser införs för tallar och ekar med stamdiameter större än 25 cm och ekar med stamdiameter större än 40 cm, mätt 130 cm upp på stammen. För tio av nitton hålträd som återfinns inom planområdets kvartersmark införs en skyddsbestämmelse som innebär att träden endast får fällas om de är sjuka eller utgör en säkerhetsrisk. De tio träden som bevaras ligger i utkanten av kvartersmarken och bedöms därför kunna sparas utan större påverkan på byggrätten. Således bevaras så stor andel potentiella habitat/boplatser som är möjligt.

Vidare införs en bestämmelse om att bygglov krävs för ljusanordningar utomhus, detta för att ni genom bygglovsprövning ska kunna tillse att sådan belysning inte påverkar fladdermöss negativt. Ett bredare område med punktprickad mark om cirka 20–30 meter mot Varamovägen planläggs där det finns flera gamla och grova ekar och tallar samt fyra hålträd. Området omfattas också av en bestämmelse som säkerställer att ekar och tallar av en viss storlek inte fälls. Markanvisnings- och genomförandeavtal kommer att reglera att fastighetsägaren ska bevara befintliga kantzoner och mörka korridorer i väster, söder och öster. Avtalet reglerar även att och i vilken utsträckning fastighetsägaren ska sätta upp fågelholkar.

Länsstyrelsens yttrande

Länsstyrelsen bedömer att de inventeringar och utredningar som genomförts inom ramen för arbetet med detaljplanerna i Varamon är av tillräcklig omfattning och kvalitet för att utgöra underlag vid bedömningen av detaljplanernas konsekvenser för fladdermöss och fåglar. Länsstyrelsen går därför vidare och bedömer om lokalisering, anpassningar, skyddsåtgärder och försiktighetsmått är tillräckliga för att inte aktualisera några av förbuden i artskyddsförordningen. Länsstyrelsen redovisar sina bedömningar av påverkan på fåglar sammantaget för hela södra Varamon och för fladdermöss i varje enskild detaljplan. Länsstyrelsen gör även en bedömning av kumulativa effekter och påverkan av den totala exploateringen i södra Varamon eftersom arternas bevarandestatus samt kontinuerlig ekologisk funktion måste tillgodoses även på landskapsnivå.

Bedömning gällande fåglar

Södra Varamon som helhet

Sedan den 1 oktober 2022 gäller nya fridlysningsbestämmelser för fåglar (se SFS 2022:928). I korthet innebär bestämmelserna att det inte längre är förbjudet att skada eller förstöra vilda fåglars fortplantnings- eller viloplatser. Däremot gäller fortsatt ett förbud mot att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstider, se 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen. Enligt samma bestämmelse gäller förbudet mot att störa vilda fåglar inte om störningen saknar betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov. Exempel på omständigheter som kan tala för att nivån inte kan anses

vara tillfredsställande är att den aktuella fågelarten är nationellt rödlistad, finns upptagen på fågeldirektivets bilaga 1 eller att populationen genomgått en konstaterad kraftig minskning (förordningsmotiven Fm 2022:5, s. 3 f.).

Sedan artskyddssamrådet inleddes har ni, på inrådan från Länsstyrelsen, tagit fram en fördjupad utredning som beskriver vilka förutsättningar det berörda området erbjuder för de rödlistade fågelarterna härmsångare, svartvit flugsnappare och ärtsångare. Utredningen bedöms ge stöd för att detaljplanerna, varken var för sig eller sammantaget, skulle medföra en sådan avsiktlig störning på arterna att förbuden i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen aktualiseras.

Som skyddsåtgärd åtar ni er säkerställa att träd endast får fällas vintertid, för att undvika att förbuden mot att avsiktligt döda vilda fåglar eller förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg aktualiseras. Därutöver åtar ni er att i markanvisnings- och genomförandeavtal för Tvättsvampen, Folkets park, Fjällskivlingen och Badgästen reglera att fastighetsägaren ska sätta upp fågelholkar. Detaljerna framgår av dokumentet med era åtaganden "Åtgärder för att säkerställa artskyddet i södra Varamon" daterat den 30 januari 2024.

Enligt Länsstyrelsens uppfattning finns det mot bakgrund av ovanstående inga hinder mot att anta de berörda detaljplanerna utifrån förekomsten av fåglar i området.

Bedömning gällande fladdermöss

Badgästen

Den ursprungliga detaljplanen från 2018 överklagades av enskilda till Mark- och miljödomstolen som upphävde detaljplanen bland annat med hänvisning till att ni inte visat att den planerade markexploateringen inte riskerar att påverka den kontinuerliga ekologiska funktionen i området för aktuella fladdermusarter, inte heller att de planerade skyddsåtgärderna är tillräckliga för att motverka sådan skada. Ni överklagade till Mark- och miljööverdomstolen men fick inte prövningstillstånd. Ni har nu låtit göra en artskyddsutredning som visar på att Badgästen är av ringa betydelse som viloplats och inte utgör fortplantningsområde för fladdermöss. Genom anpassningar och skyddsåtgärder såsom anpassad belysning, bevarande av skogsområde och mörka korridorer samt att endast fälla träd under vintertid undviks

störning och dödande av fladdermöss. Detaljplanens bestämmelser som begränsar och reglerar fällning av träd motverkar skada på livsmiljö genom att begränsa förlust av potentiella viloplats. Länsstyrelsen ser därmed inga hinder för att detaljplanen på ett övergripande plan är möjlig att genomföra utan att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras. Därmed kan detaljplanen antas.

Toppmurklan

Detaljplanen antogs av kommunfullmäktige den 10 december 2018. Detaljplanen överklagades av ett stort antal enskilda till Mark- och miljödomstolen som i beslut den 28 juni 2019 avvisade samtliga överklaganden. Detaljplanen har senare vunnit laga kraft. Ni har nu låtit göra en artskyddsutredning som visar på att Toppmurklan är av ringa betydelse som viloplats och inte utgör fortplantningsområde för fladdermöss.

Detaljplanens bestämmelser som begränsar och reglerar fällning av träd motverkar skada på livsmiljö genom att begränsa förlust av potentiella viloplats. Av artskyddsutredningen framgår att ni undviker störning och dödande av fladdermöss genom att med mark- och exploateringsavtal kräva bygglovsprövning av utomhusbelysning, att stugorna ska placeras med hänsyn till träden samt säkerställa att fällning av träd endast får ske vintertid. Av er sammanställning av planbestämmelser som ska införas i respektive detaljplan (Åtgärder för att säkerställa artskyddet i södra Varamon, daterad 2024-01-30) framgår att "värdefull vegetation ska bevaras" i Toppmurklan. Länsstyrelsen kan inte finna att denna bestämmelse införts i detaljplanen. Länsstyrelsen förordar därför att detta tillförs mark- och exploateringsavtalet. Under förutsättning att ni gör detta ser Länsstyrelsen inga hinder för att detaljplanen på ett övergripande plan är möjlig att genomföra utan att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras.

Fjällskivlingen

Länsstyrelsen har i samråd och granskning av planförslaget framfört att detaljplanen inte ska antas innan artskyddsfrågan är utredd och Länsstyrelsen gett sitt godkännande. Ni har nu låtit göra en artskyddsutredning som visar på att Fjällskivlingen är av ringa betydelse som viloplats och inte utgör fortplantningsområde för fladdermöss. Genom anpassningar och skyddsåtgärder såsom anpassad belysning och att endast fälla träd under vintertid undviks störning och dödande av fladdermöss. Detaljplanens bestämmelser som begränsar och reglerar fällning av träd motverkar skada på

livsmiljö genom att begränsa förlust av potentiella viloplats. Länsstyrelsen ser därmed inga hinder för att detaljplanen på ett övergripande plan är möjlig att genomföra utan att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras. Därmed kan detaljplanen antas.

Folkets park 1

År 2018 tog ni fram ett detaljplaneförslag för Folkets park. I granskningen av planförslaget påtalade Länsstyrelsen behov av att frågan om artskyddet för fladdermöss behövde utredas. Detaljplanen antogs den 10 december 2018 men överklagades till Mark- och miljödomstolen som i dom meddelad den 18 november 2021 (mål nr P 425-19) konstaterade att artskyddsfrågan gällande fladdermöss inte var tillräckligt utredd och att planen därför upphävdes. Ni har sedan valt att dela upp området så att en ny detaljplan endast tas fram för den södra och nordöstra delen av området, denna kallas här Folkets park 1. Länsstyrelsen har i samråd och granskning av denna påtalat behovet av artskyddsutredning.

Artskyddsutredningen som nu gjorts för Folkets park 1 kommer fram till att det strandnära skogsområdet med dagvattendammarna är mycket viktigt för fladdermöss. Detta område avsätts som naturmark. Sydväst om planområdet finns även ett mycket viktigt område för fladdermöss där det troligen finns kolonier. Detta område är helt undantaget från exploatering. Samtliga hålträd som finns i planområdet står på naturmark. Ni har åtagit er att bredda det gröna stråket i den västra delen av planområdet genom plantering på Mariebergsängen för att säkerställa att det gröna stråket blir minst 15 meter brett. Ni uppger att ni ska införa planbestämmelser gällande att träd endast får fällas vintertid samt att marklov krävs för trädfällning. Dessa planbestämmelser behöver införlivas i den nya detaljplanen före antagande. På så vis kommer skada på livsmiljö och förlust av potentiella viloplats undvikas. Utöver detta har ni genom anpassningar och skyddsåtgärder, planbestämmelser och mark- och exploateringsavtal säkerställt anpassad belysning, bevarande av området med dagvattendammar och mörka korridorer och på så vis undviks störning av fladdermöss. Om ni gör detta ser Länsstyrelsen utifrån artskyddssynpunkt inga hinder mot att detaljplanen på ett övergripande plan är möjlig att genomföra. Därmed kan detaljplanen antas.

Folkets park 3 (ändring av detaljplan)

År 2018 tog ni fram ett detaljplaneförslag för Folkets park. I granskningen av planförslaget påtalade Länsstyrelsen behov av att frågan om artskyddet för fladdermöss behövde utredas. Detaljplanen antogs den 10 december 2018 men överklagades till Mark- och miljödomstolen som i dom meddelad den 18 november 2021 (mål nr P 425-19) konstaterade att artskyddsfrågan gällande fladdermöss inte var tillräckligt utredd och att planen därför upphävdes. För området gäller en befintlig detaljplan från 2005. Ni har valt att genomföra en ändring av den befintliga detaljplanens norra del, nu benämnd Folkets park 3. Länsstyrelsen har i samråd och granskning påtalat behovet av artskyddsutredning.

Artskyddsutredningen konstaterar att stråket längs Vätterstranden är ett viktigt område för fladdermössens jakt och/eller spridning. Därmed är det viktigt att detta stråk hålls oexploaterat och mörkt. Genom att spara den strandnära skogen som naturmark och även stärka den med en buffrande remsa av punktprickad mark säkerställs dessa ambitioner i detaljplanen. I "Åtgärder för att säkerställa artskyddet i södra Varamon, daterad 2024-01-30" uppger ni att ni ska införa planbestämmelser gällande att träd endast får fällas vintertid samt att marklov krävs för trädfällning. Vidare åtar ni er att bibehålla växtligheten i den 6 m breda remsan av punktprickad mark i väster, mot Mariebergsängen, samt remsan av punktprickad mark mot naturmarken vid stranden. Dessa inriktningar behöver införlivas i den ändrade detaljplanen före antagande. Om så sker ser Länsstyrelsen utifrån artskyddssynpunkt inga hinder mot att detaljplanen på ett övergripande plan är möjlig att genomföra. Därmed kan detaljplanen antas.

Kantarellen

Länsstyrelsen har i samråd och granskning framfört invändningar mot planförslaget vad gäller risk för påverkan på fladdermöss. Därför inleddes detta artskyddsamråd den 15 juni 2022, varpå utredningar påbörjades. Detaljplanen antogs i kommunfullmäktige den 22 augusti 2022 utan att artskyddssamrådet var avslutat. Kommunen har dock tagit fram artskyddsutredningar under 2022. Detaljplanen har överklagats till Mark- och miljödomstolen och i dom den 22 februari 2023 (mål nr P 4865-22) har domstolen avslagit överklagandena och däri bland annat berört frågan om detaljplanens förenlighet med artskyddsbestämmelserna för fladdermöss. Detaljplanen har i dagsläget vunnit laga kraft.

Exploatören har den 31 augusti 2022 (diarienummer 8741-2022) erhållit beslut från Länsstyrelsen i samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken gällande påverkan på fladdermöss vid nedtagning av en ihålig tall inom planområdet. Länsstyrelsen har i beslutet meddelat att åtgärden inte strider mot artskyddsbestämmelserna.

Länsstyrelsen gör nu den slutliga bedömningen att detaljplanen Kantarellen är möjlig att genomföra utan att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras.

Idrottscenter

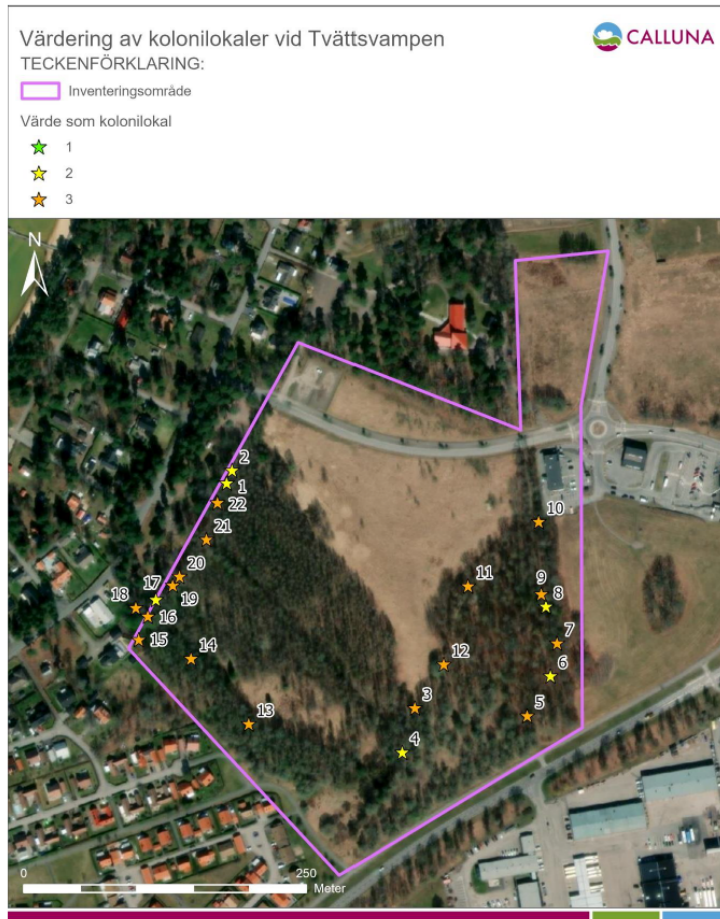
Länsstyrelsen har i samråd och granskning inte framfört några invändningar mot planförslaget vad gäller påverkan på fladdermöss. Detaljplanen antogs i kommunfullmäktige den 13 mars 2023. Den överklagades till Mark- och miljödomstolen som i dom den 23 februari 2024 (mål nr P 2046-23) avslog överklagandena och däri bland annat berörde frågan om detaljplanens förenlighet med artskyddsbestämmelserna för fladdermöss. Länsstyrelsen konstaterar att så har skett. Länsstyrelsen gör utifrån vad som framgår av såväl planhandlingar som i utredningar i detta artskyddssamråd bedömningen att detaljplanen är möjlig att genomföra utan att förbuden i artskyddsförordningen aktualiseras.

Tvättsvampen

År 2018 tog ni fram en detaljplan för Tvättsvampen. Den överklagades av enskilda till Mark- och miljödomstolen som i dom den 18 november 2021 (mål nr P 424-19) avslog överklagandena. Vid överklagande till Mark- och miljööverdomstolen framfördes senare invändningar mot detaljplanens förenlighet med artskyddsförordningen beträffande fladdermöss. I dom den 8 maj 2023 (mål nr P 14414-21) upphävde Mark- och miljööverdomstolen detaljplanen. Domstolen påtalade att ni inte på ett erforderligt sätt visat att den exploatering som planen medger inte försvårar upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus hos fladdermusarternas bestånd och inte heller att de planerade skyddsåtgärderna är tillräckliga för att motverka skada.

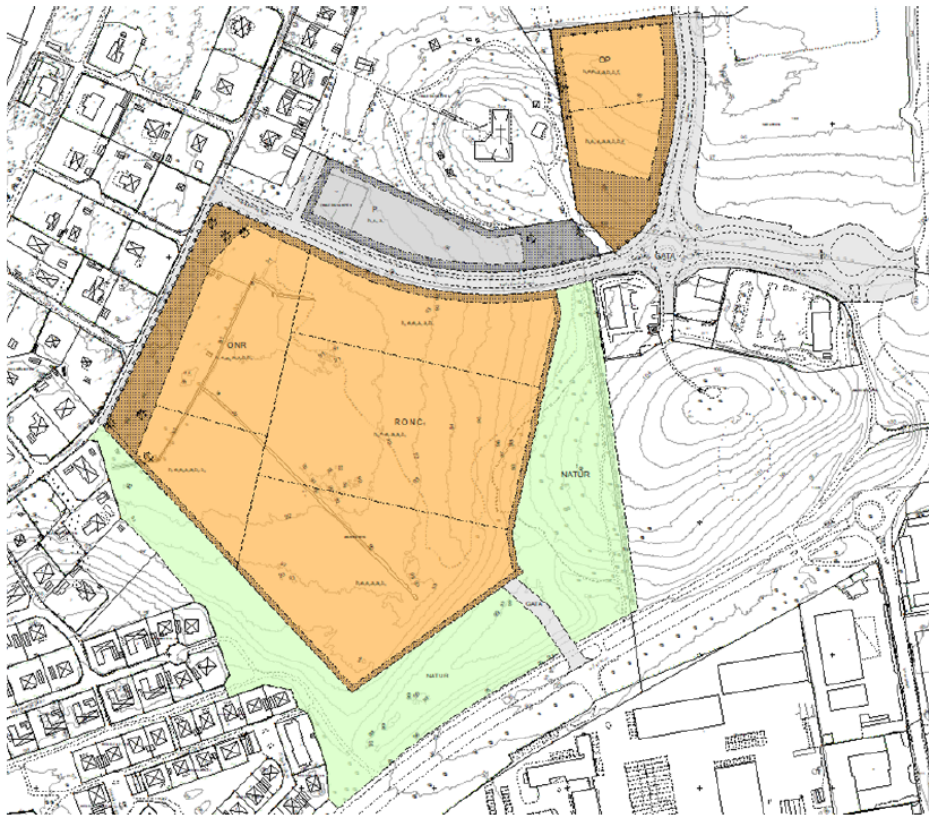
Ni har därefter låtit eftersöka potentiella boplatser för fladdermöss och tagit fram en fördjupad artskyddsutredning. Resultaten visar på att det i det undersökta området finns 22 potentiella boplatser i form av hålträd (se figur 2). Träden är främst lokaliserade vid inventeringsområdets västra, östra och delvis södra kant. Centralt i inventeringsområdet saknas helt potentiella boplatser.

Inventeringen konstaterar att det sannolikt finns kolonier av nordfladdermus och/eller dvärgpipistrell någonstans inom eller i anslutning till området, men det har inte gått att lokalisera var. Av utredningen framgår vidare att det inte går att utesluta att enskilda hålträd i området används av fladdermöss som tillfällig viloplats.

Figur 2. Figur 21 i Artskyddsutredning för fladdermöss – inför utveckling av södra Varamon-området, Motala kommun. Calluna AB 2024-01-12. Potentiella boplatser som identifierats vid Tvättsvampen år 2023. Inga träd med värde 1 identifierades. Sex träd med värde 2 (goda boplatzförutsättningar) identifierades, och övriga 16 träd gavs värde 3 (begränsade förutsättningar).

Slutsatserna från utredningarna har resulterat i anpassningar av detaljplanen så att det nya planförslaget säkerställer bevarande av mer mark som natur och innehåller en rad skyddsåtgärder i form av planbestämmelser och åtgärder (se Figur 3). Observeras bör att boplatzinventeringen inte omfattade den del av detaljplaneförslaget som består av punktprickad kvartersmark i riktning mot Varamovägen.

Figur 3. Utsnitt ur granskningsversionen av plankartan för Tvättsvampen 2024-02-06. Ej skalenlig.

Länsstyrelsens tolkning är att den omarbetade detaljplanen, för sitt genomförande, förutsätter att nio av de undersökta hålträden behöver avverkas. Vid okulärbesiktning har två av hålträden (nr 1 och 2 i figur 2) bedömts hysa goda boplatsförutsättningar och övriga (nr 3, 11, 12, 19, 20, 21, 22 i figur 2) hysa begränsade boplatsförutsättningar. Utflygningskontroller har gjorts för hålträden nr 1, 2, 14 och 22 (nr 14 avses bevaras på naturmark) i figur 2. Er konsult bedömer att inget av dessa träd används som koloniplats eller övervintringsplats. Er konsults samlade bedömning är att även om fortplantningsområden och/eller viloplats riskerar att försvinna i samband med genomförandet av detaljplanen så föreligger ingen risk för att arterna kommer att försvinna ifrån området, då kontinuerlig ekologisk funktion fortfarande upprätthålls inom södra Varamon-området.

Länsstyrelsen bedömer inledningsvis att ni har gjort stora ansträngningar för att utreda förekomsten av fladdermöss i planområdet, både med avseende på generell aktivitet hos fladdermöss, förekomst av värdefulla habitat och fladdermössens nyttjande av miljöer i området. De boplatsundersökningar och utflygningskontroller som genomförts är grundligt utförda. Länsstyrelsen bedömer att kompletterande utredningar inte

kommer kunna tydliggöra bilden av hur fladdermössen nyttjar området. Då ett betydande mått av osäkerhet kvarstår om huruvida området hyser en yngelkoloni eller ej och i vilken utsträckning fladdermössen använder hålträden som viloplats, bedömer Länsstyrelsen att det inte går att utesluta att området har betydelse för fladdermöss. En minskning av naturmark som sammanfaller med hög fladdermusaktivitet, i kombination med en minskning av antalet tillgängliga hålträd, får med hänsyn till omständigheterna i det här fallet anses riskera att ge upphov till en otillåten skada för fladdermöss i området.

Även om ett antal hålträd sparas och ni menar att det finns tillräckligt med andra hålträd och andra livsmiljöer inom Varamonområdet (exempelvis söder om Folkets park) så innebär det nuvarande planförslaget en beaktansvärd risk för skada såväl på kort som lång sikt. Gällande planbestämmelsen om att träd endast får avverkas vintertid så begränsar den endast risken för att bryta mot artskyddsförordningens förbud att avsiktligt störa, skada eller döda individer av fladdermöss. Nedtagning av hålträd bedöms enligt ovan kunna strida mot förbud att skada viloplats även när de inte används (se EU-kommissionens vägledning om strikt skydd för djurarter av gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet (2021) sid 38–40).

Utgående från försiktighetsprincipen och kvarvarande osäkerhetsfaktorer går det enligt Länsstyrelsens uppfattning inte att utesluta att förbuden mot att förstöra viloplats och fortplantningsområden i artskyddsförordningen aktualiseras om ni genomför detaljplanen i dess nuvarande utformning. Ni behöver därför omarbета planförslaget så att den byggbara ytan minskas ned i kritiska delar av området för att förebygga skada på potentiella viloplats och fortplantningsområden. Att säkerställa en bredare bebyggelsefri zon mot Varamovägen, som innebär att fler hålträd kan bevaras, skulle kunna vara ett lämpligt sätt att åtgärda detta.

Om planen inte ändras så att lövsumpskogen bevaras bör ni stärka områdets värden för fladdermöss i enlighet med de förslag som er konsult redovisat. Förslaget gäller anläggandet och utformning av en eller flera våtmarker med motsvarande ekologisk funktion som lövsumpskogen, inom eller i anslutning till planområdet.

Eftersom risk för skada kvarstår ska frågor huruvida kontinuerlig ekologisk funktion och gynnsam bevarandestatus ändå kan tillgodoses för de berörda fladdermusarterna hanteras först i en eventuell dispensprövning. Det ska i det här skedet inte läggas någon vikt vid att nordfladdermus och dvärgpipistrell är relativt

vanligt förekommande arter eftersom skyddet omfattar samtliga arter av fladdermöss (jmf EU-domstolens avgörande den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19). Det är i normalfallet mycket svårt att få dispens från förbuden i artskyddsförordningen, i stället får man göra anpassningar och skyddsåtgärder så att skada undviks i enlighet med 2 kap. miljöbalken (se rättsfallet MÖD 2013:13).

Slutsats

Sammanfattningsvis kvarstår följande för er att göra innan detaljplanerna i södra Varamon kan genomföras:

- För att det i framtiden ska bli extra tydligt vad ni åtagit er för att inte aktualisera förbuden i artskyddsförordningen behöver ni bearbeta planhandlingarna språkligt så att uttryck som att "åtgärder föreslås", "bör genomföras" eller "rekommenderas" ersätts med tvingande begrepp som "ska" eller "måste".
- Säkerställa att de planbestämmelser ni åtagit er att ha med i detaljplanerna för Folkets park 1 och Folkets park 3 tillförs dem innan antagande.
- Säkerställa att det i mark- och exploateringsavtalet för Toppmurklan framgår att värdefull vegetation ska sparas.
- Omarbeta detaljplanen för Tvättsvampen så den byggbara ytan minskas ned i kritiska delar av området för att förebygga skada på potentiella viloplats och fortplantningsområden för fladdermöss. Om detaljplanen inte ändras så att lövsumpskogen bevaras bör ni tydligt redovisa hur en annan våtmark med motsvarande ekologiska funktion ska iordningställas inom eller i anslutning till planområdet.

Om ni genomför de anpassningar och skyddsåtgärder som nämns i punkterna ovan och i övrigt i detta artskyddssamråd åtagit er, bedömer Länsstyrelsen att det inte finns några hinder mot att anta och genomföra de berörda detaljplanerna utifrån förekomster av fladdermöss och fåglar i södra Varamon.

Gällande bestämmelser

Fladdermöss är fridlysta enligt 4 a § artskyddsförordningen (2007:845) vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda dem, avsiktligt störa dem, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder samt skada eller förstöra deras fortplantningsområden eller viloplats.

Vilda fåglar är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845) vilket bland annat innebär att det är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda dem, att avsiktligt förstöra eller skada deras bon eller ägg samt att avsiktligt störa dem, särskilt under deras häcknings- och uppfödningperiod, om inte störningen saknar betydelse för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller återupprätta populationen till den nivån.

Avsiktlig betyder i detta sammanhang att den som utför åtgärden förstår den förutsägbara konsekvensen av sitt handlande och ändå genomför den, det vill säga är medveten om att en skyddad djurart sannolikt exempelvis störs, även om störningen inte var syftet med åtgärden, se EU-domstolens dom av den 30 januari 2002 i mål C-103/00, *Caretta caretta*.

Information

Observera att oavsett vad som nu fastslås i detaljplanerna kopplat till deras genomförhet så gäller artskyddsbestämmelserna fortsatt för dem. Behöver hålträd avverkas någon gång i framtiden behöver det då göras av en bedömning om åtgärden är förenlig med artskyddsbestämmelserna eller ej. Förhållandena kan ändras över tid, varför det inte är möjligt att göra en sådan bedömning idag. Om trädet har en hållighet som bedöms utgöra viloplats eller fortplantingsområde för fladdermöss ska det hanteras i separat process där och då. Det är i normalfallet mycket svårt att få dispens från förbuden i artskyddsförordningen och i stället får man göra anpassningar och vidta skyddsåtgärder så att otillåten skada undviks. En skyddsåtgärd kan då vara att hålträden bevaras som "naturliga holkar" och/eller att fladdermusholkar sätts upp.

De som medverkat i yttrandet

Beslut om detta yttrande har fattats av naturvårdshandläggare Adam Bergner med naturvårdshandläggare Ulrika Larsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till:

Naturvårdsverket registrator@naturvardsverket.se

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information finns på

www.lansstyrelsen.se/ostergotland/personuppgifter.